

RDEČI PRAPOR

Izhaja
v Ljubljani
vsaki petek.

Glasilo jugoslov. soc. demokracije.

Naročnina znaša ... avstro-ogrsko kraje za celo leto 5.44 K, za pol leta 2.72 K, za četrt leta ... — Za Nemčijo za celo leto 5.96 K, za pol leta 2.98 K, za četrt leta ... — Za Ameriko za celo leto ... 28 K. — Posamezne številke stanejo 10 vin. — Reklamacije so poštnine proste. frankirana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Štev. 22.

V Ljubljani, dne 1. junija 1906.

Leto IX.

NASLOVI:

Za vse dopise, rokopise, pisma, tičoča se lista: Uredništvo „Rdečega Prapora“, Ljubljana.

Za denarne pošiljatve, naročila, reklamacije, inserate i. t. d.:

Upravništvo „Rdečega Prapora“, Ljubljana, Frančiškanske ulice šte. 8/I.

Hohenlohe — demisioniral.

Kratki brzogavi naznanjajo: Princ Hohenlohe je podal svojo demisijo zaradi konflikta z ogrsko vlado. Kakor daleč sega nesporazumenje v zadnji uri, se ni mogoče natančno določiti. Znano le, da je dobil boj mej obema vladama nenavadno ostre oblike in da se nikoli ni nobena avstrijska vlada nastopila s tako energijo proti Ogrski, kakor sedaj Hohenlova. Ogrski ministrski predsednik Wekerle je izdal uraden komuniké, v katerem se pravi, da je dosežena rešitev, ki zadovoljuje obe vladi. Na to pa je Hohenlohe objavil s svoje strani uradno izjavo, ki pravi direktno, da to ni res, ker avstrijskim zahtevam ni zadosteno. Naravno je, da izza take objave princu Hohenlohu ni preostalo nič drugega, kakor demisionirati; njegov komuniké je bil pravzaprav naznanilo njegove demisije.

To je seveda zunanja oblika. V stvari sami je odločilno, da se je po doslej došlih poročilih vladar odločil za ogrsko stališče in to je Hohenloha naravnost prisililo, da demisionira. Kajti on je v zbornici z vso odločnostjo izrekel, da bode njegova vlada dosledno in energično varovala avstrijske interese in če

se mu onemogoči, zastopati, kar se njemu zdi avstrijski interes, tedaj je njegov odstop popolnoma konsekventen. Za ministrskega predsednika je to vsekakor častno; bili so pred njim še drugi, ki so ravno tako kakor on, slovesno obljubovali, da bodo varovali avstrijske koristi, pa so v zvezi temu popuščali ogrskim zahtevam do skrajnosti in so vendar ostajali ministri. V tem oziru je torej Hohenlohe res možat.

Pravi povod konflikta bi bil pravzaprav smešen, ako se ne bi v njem zrcalilo zmagovito napredujoče hrepenenje Madjarov po popolni neodvisnosti, katera se pa ne sme zamenjati s hrepenenjem po slobodi. Madjarom se ne gre samo za to, da bi mogli samostojno odločevati o svoji usodi, temveč gospodovati hočejo na Ogrskem. Zeleči se rešiti tuje nadvlade, hočejo tembolj uvrstiti svojo nadvlado nad drugimi, nad nemadjarškimi narodi in nad madjarskim in nemadjarškim delavstvom. To je glavni namen njih boja za madjarsko vojsko in za popolno politično in diplomatično oddelitev od Avstrije. Enak namen ima tudi njih boj za gospodarsko samostalnost — v obliki in v stvari; svoji politiki hočejo dati gospodarsko podlago. Zaradi teh dveh duš, ki žive v Madjarskih prsih, je tako težavno, posvetiti madjarom liste simpatije, ki bi jim jih izkazal vsakdo, komur je svoboda več, kakor preživele, četudi historične oblike. Privoščil bi madjarom popolno svobodo; čute pa mu zagreni prepričanje, da bodo svojo svobodo zlorabljali na škodo svobode drugih.

To seveda ni vodilna misel avstrijskih «patriotov», katerim je usoda Slovakov, Srbov, Rusinov i. t. d. deveta briga. Oni po-

bijajo madjarske aspiracije samo zaradi tega, ker ne morejo prenesti misli, da je Ogrska vendar ne le v nekaterih zunanostih, temveč v bistvu več kakor avstrijska provincija. Nemška komanda, avstrijske zastave, skupna diplomacija, avstrijska himna so le simboli še vedno nepremaganih centralističnih teženj, za katere se prijatelj svobode nikakor ne more ogrevati. In za velik del avstrijskih lojalnih političarjev tudi predmet sedanjega konflikta ni nič drugega.

Ali bodi colninski tarif za Avstrijo in Ogrsko avstro-ogrski tarif, ali pa naj se na Ogrskem imenuje ogrski tarif, ki pa naj bode v stvari popolnoma enak avstrijskemu? Tako stoji vprašanje na prvi pogled. Kajpada bi bilo smešno, ako bi se zaradi takega prepira o imenu vnel tako hud konflikt s tako važnimi posledicami, kakor se je. Izza tega tiči še nekaj drugega. Izmed Avstrije in Ogrske — dveh samostalnih držav — je bila doslej trgovinska zveza. Avstrijska vlada zahteva, da naj obstoji ta zveza še zanaprej kot podlaga za trgovinske ugovore izmed monarhije in druge drugih držav. Temu ugovarja Wekerlejeva vlada, ki hoče, naj se nadomesti dosežanje zvezo med Avstrijo in med Ogrsko s trgovinskim ugovorom, utemeljuje svojo zahtevo s tem, da ima v budimpeštanskem parlamentu sedaj neodvisna stranka večino in da mora vladi vsled tega voditi njeno politiko, ki stremi za popolno samostalnostjo v političnem in v gospodarskem oziru.

Tisti, ki mislijo, da Ogrska sploh nima pravice do take zahteve, se motijo. Ogrska je samostalna država in tudi lahko preuredi

dekle. Ljubezen mora biti ne le nekaj slabega, ampak tudi nekaj neumnega. Poznal je tudi starejše dijake, ki so vsled ljubezni do gotovega dekleta izgubili pravico do duhovništva in so si morali izbrati posveten poklic, da so se lahko oženili. Kako je bil vesel, da ga ni maral greh ljubezni! Za zabavo mu je bila vsaka dobra, da je bila le mlada in zala.

Materi se je zazdela njegova stalna želja po mleku pač sumljiva. Kmalu je izpoznala, kaj išče njen ljubi fant v resnici; saj so potrebovala dekleta, kadar se je Gustel zdravil, celo uro več za molzenje ter so prihajala vsa vroča iz hleva. Toda kot dobra mati mu je privoščila malo veselje. Saj je Gustel sedaj študent in dijak mora pač tudi imeti nekoliko zabave na počitnicah; v samostanu je itak drugače. Kadar pa bode čez nekoliko let duhovnik, postane že dober, kakor se je tudi ona po poroki poboljšala. Kadar bode Gustel du-

hovnik, si vzame same stare, izrabljene deklet, da ne pride njen gospod v skušnjavo.

Najbolj jo je tolažilo to, da je hodil dobri Gustel med počitnicami vsako nedeljo k izpovedi.

Tako je imel Gustel doma kot dijak prav prijetne počitnice. Kmetje so se pred bodočim duhovnom že oddaleč odkrivali, celo bolj globoko, kakor pred gospodom župnikom; saj je bil to sin bogatega mlinarja, ki je dosegel vsled svojega klerikalnega prepričanja po uplivu gospoda župnika celo čast župana in s tem tudi službo načelnika v mestnem šolskem svetu.

Samo eden je bil v vasi, ki ni mogel trpeti Gustla, prav nikakor ne. To je bil njegov prejšnji učitelj. Kot majhen dijak je še nekako kolegialno pozdravljaj šolnika. Celo „servus“ mu je dejal; neumni človek, ki gotovo ni znal latinski, pa je s čudnim naglaskom odgovarjal: „Klanjam se, gospod

Listek.

Hans Kirchstelger:

Pod spovednim pečatom.

Z avtorjevim dovoljenjem poslovenil E. Kristan.

Dalje.

Gustel se je brigal največ za to, da se ne bi izvedelo ničesar. Kajti drugače bi se bilo zmanjšalo splošno spoštovanje. In lahko bi doseglo kaj tudi ušesa profesorjev. Ali iz te nevarnosti mu je pomagal nabe-račeni viaticum. Saj ni bilo nič na tem! Hvala Bogu, zaljubljen ni bil. Le zabavati se je hotel; saj za to so počitnice. Ljubezen bi bila pač nevarna, te pa na srečo ni poznal. Enkrat je skrivaj čital Goethejevo „Herman in Doroteja“; skrivaj, kajti tako pregrešne knjige, v katerih se čita o ljubezni, so v samostanu strogo prepovedane. Pa tudi res ni mogel razumeti, kako more biti človek zateleban ravno v eno

svoje gospodarske zveze. Toda v sedanjem trenutku ne more pretrgati dosežane zveze, pa jo nadomestiti z novo obliko, naj že zadeva enako, ali pa drugačno jedro. In pretrgati je ne more samovoljno, brez obzira na Avstrijo, zakaj ugovor je obojestranska stvar in razrešiti ga ni mogoče brez soglasja obeh strani. Ogrska je vezana z ugovori prejšnjih vlad. Izgovor, da je sedaj druga vlada na krmilu, da je drugačna večina v državnem zboru, ne velja. Vprašanje gospodarske vzajemnosti med Avstrijo in Ogrsko je mednarodnega značaja. Ugovori v takih zadevah ne vežejo samo dotičnih vlad, temveč države. Internacionalne zveze mora sprejeti vsaka nova vlada od stare; s prevzetjem vlade je že tudi obveznost v takih rečeh sprejeta. Za bodočnost seveda pripravljajo nove uprave lahko nove zisteme in če bi sedanja ogrska vlada delovala na to, da se dosežane colninske zveze ne obnovi po njenem preteku, ampak da pride tedaj na njeno mesto tak ali tak ugovor, se ji ne bi moglo zameriti.

Gre se torej glavno za to, da Ogrska noče držati besede. In avstrijska vlada, ki bi popustila v tej stvari, bi morala biti pripravljena na to, da za Ogrsko sploh nobena obveznost in noben ugovor ni veljaven. Na samovoljo zaveznika pa se ne more postavljati internacionalnega življenja in zato je bila enerģija princa Hohenloha opravičena. V tistem hipu, ko je podleglo njegovo mnenje, je bila njegova emisija edino mogoča logična posledica. Tako se princ Hohenlohe lahko z mirno vestjo povrne na svoje namestniško mesto v Trst.

Volilna reforma.

Kaj bode z volilno reformo? Ali je še kaj upanja, da se jo reši v parlamentu brez zunanje pomoči?

Vprašanje je nekoliko težavno, tembolj ker je knez Hohenlohe ravno demisioniral in ta hip še ni znano, kdo bode njegov naslednik. Vendar pa je situacija taka, da skoraj ni več pričakovati gladke rešitve.

Da so meščanske stranke skrajno egoistične in da hoče pri volilni reformi vsaka profitirati, ni nič novega. Od začetka je bilo jasno, da se absolutne pravičnosti ne doseže, ako se hoče izvesti reformo v parlamentu v sporazumu strank, kar bi bila seveda tolika pridobitev, da bi se ji bilo lahko žrtvovalo kosček načela. Ako bi bilo mogoče, izogniti se skrajnemu boju, na katerega se pripravlja delavstvo za vsak slučaj, bi bilo vredno, žr-

Gros", ter se je globoko odkrival, v tem ko se je Gustel le z roko dotikal čepice, kakor je v mestu videl pri častnikih.

Odkar pa je visoko poskočil iz nižje gimnazije v višjo, bi bilo izpod njegove časti, da bi bil prvi pozdravljal priprostega vaškega učitelja, pa še liberalnega. Da, pri jezuitih je izvedel, kako hudobni ljudje so liberalci in, kadarkoli je prišel škof k svojim gojencem v samostan, je preklinjal grdi liberalizem.

Vendar pa bi se bil ponižal, da bi bil odzdravljal svojemu bivšemu učitelju, čeravno je bil liberalen. Toda neomikano človeče ga ni niti pozdravljalo, čeravno ga je dobro videlo, ko se je vrnil iz četrtega razreda, takrat z leksikonom za premijo. Bridko se je pritožil očetu zaradi tega neolikanega, liberalnega individua. Oče, ki se je čutil v sinu kot načelnik krajnega šolskega sveta sam razžaljenega, je na prihodnji seji ostro prijel podrejenega učitelja. Pa menda je dobil krepak odgovor, kajti ves jezen je prišel domov in nič ni vprašal gospoda sina, ali se ne uče pri jezuitih hvaležnosti in spodobnosti, čeravno mu je dal izstra-

tvovati par mandatov tistim, ki se največ tresejo za nje, kajti nihče ne dvomi in delavstvo je samo je prepričano, da zahteva politična stavka ogromne, vnaprej neprecenljive žrtve. In zato se je postavila socialna demokracija simpatično Gautschevi reformi nasproti, čeravno se lahko pravi, da je bila razdelitev volilnih okrajev naperjena predvsem proti socialnim demokratom in v prid buržoaziji. V ozirom na veliko žrtev, ki jo je bila socialna demokracija pripravljena doprinesiti, se je lahko zahtevalo, da žrtvujejo tudi meščanske nacionalne stranke kako malenkost, tembolj ker vse tiste žrtve niso bile načelnega pomena. Ali imajo Nemci par mandatov več ali manj, ali imajo Slovenci tiste mandate, ki jim grejo, tako ali tako razdeljene na pozamezne pokrajine, ne igra prevelike vloge. Naravna posledica vsakega zdravega političnega razvoja je tudi ta, da se morajo krivične razdelitve okrajev sčasom, pravično popraviti. In če se vzame v poštev, da bi v s e meščanstvo z reformo ogromno mnogo pridobilo napram fevdalizmu in plemstvu sploh ter napram birokraciji, je bila tembolj opravičena zahteva, da doprinesejo velikemu načelu nekoliko malih žrtev.

Vlada, ki ni imela samo naloge, predložiti volilno reformo državnemu zboru, temveč tudi skrbeti za to, da jo parlament sprejme, je morala tudi poskusiti, kako se doseže kompromis med strankami, ki zagotovi reformi večino. Brez popustljivosti seveda ni kompromisa. In o velikih potezah je bilo od začetka vidljivo, kakšen značaj bi imel sporazum. Doslej so imeli Nemci v državnem zboru veliko večino, čeravno je nemško prebivalstvo v Avstriji v manjšini. Bilo bi zaman, pridigati, da je tako razmerje krivično in da zahteva pravičnost za Slovane natančno toliko mandatov, kolikor jim gre po odstotkih prebivalstva. Kdor kaj ima, noče izgubiti, pa naj je njegova posest še tako krivična. Da se Nemcev ne bode pridobilo za reformo, ki bi jim naenkrat vzela, kar imajo, je bilo tembolj jasno, ker streme vse nemške meščanske stranke za povečanjem svoje moči in za popolno hegemonijo. Ali za Slovane bi bila pridobitev že velika, ako bi jim bili slovanski okraji zagotovljeni in ako bi imeli v parlamentu sploh večino, pri čemur nekoliko mandatov več ali manj res ne igra nobene vloge. Nadaljni popravek pa bi bil stvar poznejšega, neizogibnega razvoja. Pri tem se ne sme nikoli pozabiti, da tiste nemške vzajemnosti v političnih rečeh, o kateri se zadnje mesece toliko deklamira, ravno tako ni, kakor ni le-

dani šomašter to vprašanje v slovo.

Toda sedaj, ko je dovršil celo gimnazijo in je naredil zrelostni izpit celo z odliko, mu ni več treba pozdrava navadnega učitelja. Sedaj se mu priklanajo že vse drugačni ljudje. Saj se je vnel zaradi njega celo prepir med škofom in med jezuiti. Poznavajoči njegove sposobnosti so ga hoteli jezuitje pridobiti za svoj red. Škof pa je posegel vmes. On mu je poskrbel prosto mesto, torej je bil njegov.

Sedaj šele je vedel, koliko je vreden, ko se kregajo zanj mogočni red in škof. Njemu, abiturijentu Avguštinu Grosu, ni bilo težko voliti. Pri jezuitih bi bil samo sredstvo, samo orodje v rokah predpostavljanih. Hotel pa je biti sam sebi namen, hotel pa je postati kaj več in zato je stopil na škofovo stran. Tako je postal posvetni duhovnik. Da pa na tem polju doseže kaj več, se je moral vendar zopet učiti od jezuitov. Tako se je dal od škofa poslati v Rim, da se tam uči teologije po navodilu jezuitov in da doseže klobuk rimskega doktorja.

Dalje pril.

gendarne slovanske vzajemnosti. Nemaški klerikali bodo v šolskih, zakonskih, cerkvenopolitičnih rečeh vedno bolj solidarni s slovenskimi in poljskimi klerikali, kakor z nemškimi naprednjaki — in nasprotno.

Bilo je torej v Izraelu kaj mnogo nepotrebnega joka in stoka.

Toda Gautschu se kompromis ni posrečil in demisioniral je. Prišel je Hohenlohe, o katerem se je pripovedovalo, da je prepričan pristaš splošne in enake volilne pravice. Naravno, da je bila tudi njegova naloga kompromis. In ko se stranke same niso zedinile, jim je podal lastni predlog, ki naj bi bil po njegovem mnenju podlaga zedinjenju.

Princ Hohenlohe je imel menda najboljši namen. Vendar se mora povedati, da je šel v svoji popustljivosti vsekakor predaleč in kar je on izdelal kot načrt kompromisa, je že tako karikirano, da prihaja načelo enake volilne pravice samo naravnost v nevarnost. Hohenlohe je zvišal število nemških mandatov tako, da bi imeli vsi Slovani samo za dva- do tri mandate več, kakor Nemci, Italijani in Rumuni skupaj. To še ne bi bila prevelika nesreča. Kadar se gre res za skupna slovanska vprašanja, katerih je faktično bore malo, bi morali biti pač slovanski poslanci pridni ter prisostvovati sejam. Zato so poslanci. Sicer seveda tudi vsi nemški poslanci ne bodo neprenehoma sedeli v zbornici. Hohenlohe je zvišal tudi število galiških mandatov na korist Poljakom in na škodo Rusinom. S tem si ravno med najbolj vnetimi pristaši splošne in enake volilne pravice ni pridobil mnogo prijateljev. A vse to še ni odločilno. Vse to bi se dalo s časom še popraviti. Toda Hohenlohe je hotel ugoditi tudi nemško-meščanski zahtevi, ki bi onemogočila tak popravek za večne čase. Nemci so tirjali določbo, da se more izpremeniti razdelitev volilnih okrajev samo z dvetretjinsko večino. In to zahtevo je Hohenlohe sprejel.

To je najkločivejša točka njegovega predloga. Nismo taki pesimisti, da bi verjeli v uničevalni značaj te določbe. Vse kvalificirane večine so končno preslabotne, da bi mogle zadržati silo dejanskega razvoja in v splošni, enaki volilni pravici sami tiči taka politično izobraževalna moč, da bi ljudstvo pod njenim uplivom sčasom občutilo vso neznosnost takega reda in naj bi se večina v parlamentu še tako upirala, bi vendar morala zmagati večina ljudstva. Tudi se ne sme pozabiti, da bi politična izpremena mogočno pospešila socialno-demokratski razvoj in vsak novi socialno-demokratski poslanec bi bil nov bojevnik za dosego popolne enakopravnosti. Toda taka evolucija zahteva nekaj časa, in vsakdo nima potrpežljivosti. Zato se zdi tista dvetretjinska večina kakor patrifikiranje enkrat ustvarjenih razmer in naravno je, da se takim železnim določbam upirajo vsi, ki računajo z bodočnostjo. Največja napaka Hohenloheve popustljivosti v tem oziru tiči v dejstvu, da se je porodil mogočen odpor v vrstah tiste meščanske stranke, ki je poleg socialnih demokratov najbolj energično in dosledno zagovarjala reformo, namreč med Mladočehi, ki so v tem vprašanju res demokratično in politično pametno nastopali.

V takih razmerah se mora zmanjšati upanje na mirno rešitev reforme. Nemške stranke itak niti s tem skrajno popustljivim predlogom niso zadovoljne, temveč hočejo sploh toliko mandatov, kolikor jih imajo vsi Slovani skupaj, in če bi vlada toliko popustila, bi izumili najbrže zopet kakšno novo zahtevo. In tudi Poljaki so vedno nenasitni. Sedaj pa je še Hohenlohe odstopil in še ni znano, kdo bode njegov naslednik. Doslej so bili na avdienco povabljeni grof C o u d e n h o v e in pa bivši ministrski predsednik K ö r b e r. Čeprav je popolnoma gotovo, da volilna reforma ne more nikakor več izginiti z dnevnega reda, se vendar za bodočo vlado ne ve, kakšno stališče zavzame. Meščanskim strankam pa raste apetit na mandate tako, da se parlamentarna rešitev bolj oddaljuje od cilja, kakor da bi se mu pribli-

zevala. Ko pride nova vlada, je prav lahko mogoče, da izumijo posamezne stranke zopet nove, še bolj pretirane zahteve.

Skoraj popolnoma gotovo je torej, da bode delavstvo res prisiljeno na odločilni boj — in menda kmalu. Ako pa bode to potrebno, tedaj se delavci ne bodo bojevali za reformo sploh, ampak ne bodo končali boja, dokler ne dosežejo take reforme, ki se ji bode lahko reklo, da sloni res na podlagi splošne lahko volilne pravice. Ako morajo biti in enake volilne pravice. In jasno je: Ako hoče slovensko delavstvo, da bodo varovani tudi njegovi specialni interesi, tedaj mora biti pripravljeno, da izvrši boj ravno tako energično, kakor delavstvo vseh drugih narodov.

Hrvatske reči.

Oportunizem meščanskih strank se pokaže na Hrvatskem v jako neprijetni luči in če ne bi bila hrvatska socialno-demokratska stranka že poprej izstopila iz opozicijske koalicije, bi bila sedaj prisiljena, storiti ta korak. Komaj so dosegli meščanski opozicijski prvi volilni uspeh, ki je bil predvsem posledica izpremenjenih razmer na Ogrskem, pa že delajo politiko tako dvomljivega značaja, da tudi od njih ni pričakovati resnično velikega dela.

Izhodišče opozicijske politike na Hrvatskem je takozvana reška resolucija, o kateri smo že svoječasno poročali. Bilo je politično pametno in hvalevredno, da so takrat hrvatski poslanci premagali tradicionalno sovraštvo proti Madjarom in da so jasno povedali avstrijski kamarili, da od njih ne sme pričakovati službe beričev. Seveda ni bila reška resolucija v vseh rečeh tako jasna in prezrlo se je, da za dalekogledno politiko ne pride v poštev samo dilema: Dunaj ali Budimpešta, temveč da je mogoče tudi se kaj družega. Toda temu pomisleku se lahko še ugovarja z opazko, da se v Reki ni imelo delati politike za stoletja, temveč le za najbližjo bodočnost. Gonja, ki se je dvignila proti »resolucijskem« od strani madjarov, Frankovcev, Radičevcev in klerikalcev, je še povečala pozitivno važnost reške resolucije in volilni uspeh hrvatske koalicije ji je dal nekako sankcijo.

Dotlej bi bilo vse primerno. A opozicija je zmagala in pričakovati je bilo, da nastopi sedaj odločno v smislu tistih idej, ki so jih zagovarjale opozicijske stranke desetletja. Danes pa že plava to upanje po vodi. Da so Frankovci takoj britko obžalovali svoj boj proti reski resoluciji in da iščejo na vseh straneh mest, ki bi jih pripeljal do deleža opozicijskih uspehov, ni čudno. Ta »nacionalna« opozicija je vedno tam, kjer je pričakovati dobička. Ali druga znamenja so slaba in provzročujejo nevesele misli. Koalicija je zavzela nekako »diplomatično« stališče, ki se približuje prav zelo breznačelnosti.

Pejačević je še vedno hrvatski ban, Chavrak pa podban. Prvi je sicer ponudil kralju demisijo, ki pa ni bila sprejeta. On naj bi ustvaril novo vladno večino, in sicer iz koalirane opozicije in iz madjaronske stranke. Opozicija se sicer upira temu in odklanja fuzijo z Madjaroni. Ali že njena dobra volja, da podpira Pejačevica, ki je glede svojega političnega stališča predobro znan in ki je še pred volitvami slovesno naglašal, da se hoče opirati na »narodno« (t. j. na madjaronsko stranko), je slabo izpričevalo za njeno doslednost. Njen oportunizem je vsekakor večji, kakor zaupanje v svojo lastno moč in pravico, sicer bi morala najodločneje odkloniti sodelovanje s Pejačevićem. Zdi se, kakor da je tudi odklonitev fuzije z »narodno« stranko precej problematična; pot v opozicijo bode madjaronom najbrže odprta. In verjetno je, da jo marsikdo nastopi, kakor je na Ogrskem vsepolno bivših »liberalcev« našlo stezo v Kosutov tabor. Ta proces se je že začel in prvi, ki je zatajil svojo politično preteklost, je bil unijatski škof Drohobecsky, nekdanj do

skrajnosti zanesljiv steber Khuenovega zistema, danes pa že »prepričan« koaliranec.

A tudi to so še bolj osebna vprašanja. Značilnejše pa je to:

Prestolni govor, s katerim se je bil odprl ogrsko-hrvatski državni zbor, napoveduje volilno reformo, ki naj varuje narodni, to se pravi madjarski značaj ogrske države. Vedeti pa je treba, da je že danes madjarska večina na Ogrskem že zelo dvomljiva. In hrvatska koalicija ne najde niti besedice, da bi vsaj označila svoje stališče napram tej točki. Med nemadjar-kimi narodi na Ogrskem so večinoma Slovani; med njimi so tudi Srbi in Hrvatje. A hrvatsko-srbska koalicija molči, ko se napoveduje, da bodo tem narodom zavezane roke. Nihče ne zine, časopisje molči kakor grob in edini faktor, za katerim gredo Hrvatje v Budimpešti, je Košut!

Slovenska vzajemnost je meščanska zadeva. Enakopravnost nemadjarskih narodov na Ogrskem ni specifično socialistična stvar. Ako je hrvatsko-srbska koalicija že v takih rečeh — blago rečeno — nezanesljiva, kaj naj se pričakuje od nje šele v socialnih vprašanjih?

Politični odsevi.

Demisijo celega Hohenlohevega ministristva je vladar sprejel. Ministri vodijo opravke do nastopa novega kabineta. Naslednik princu Hohenlohu še ni imenovan; situacija je v tem oziru popolnoma nejasna. Na avdienci pri cesarju so bili češki namestnik Coudenhove, Chlumecky, Körber in Bacquehem.

Državni zbor je imel burne dni. Ko je Hohenlohe odstopil, je predsednik zbornice odpovedal sejo, ki je bila napovedana za torek. To je povzročilo v krogih poslancev velikansko razburjenje. Veliko število njih se je v torek vendar sešlo v zbornico, kjer so vprizorili neoficielno sejo. Po daljšem parlamentiranju z grofom Vetterjem in po seji klubskih predsednikov je zbornični predsednik obljubil, da skliče sejo za sredo. Stranke so solidarno določile resolucijo, ki jo predlože v parlamentu kot protest proti erostranski rešitvi avstroogrškega konflikta v prilog Ogrske. Vsi klubi so imeli seje.

V sredo je bila zbornična seja. Grof Vetter in Kathrein sta podala izjavi, s katerima je poravnani konflikt s predsedništvom. Potem je Kathrein predložil nujni predlog, ki je bil sklenjen na seji klubskih predsednikov, ter se glasi: »Zbornica poslancev prosveduje najodločneje proti temu, da bi se izpremenilo obstoječe zakonito razmerje z Ogrsko, ki je ustvarjeno z zakonitim razglasom skupnega colninskega tarifa ter je odkupljeno z velikimi gospodarskimi žrtvami te države polovice, z enostranskim postopanjem Ogrske brez privoljenja parlamenta. Zbornica pričakuje zanesljivo, da se v tem kritičnem času ne vzame parlamentu z odgoditvijo mogočnosti, varovati pravice parlamenta in interese avstrijskih dežel.« Oficijozni »Fremdenblatt« pravi, da nihče ne misli na odgoditev parlamenta.

Dunajski socialni demokratje so imeli v pondeljek pet velikanskih shodov zaradi krize in volilne reforme. Na vseh shodih se je opazilo velikansko razburjenje delavstva. Povsod je bilo soglasno sklenjeno, da ima stranka proklamirati splošno stavko pri prvem poskusu nadaljnega zavlačanja volilne reforme.

Po raznih časopisih se razširja skrivnostne glasove, ki imajo namen, zbuditi mnenje, da namerava cesar odstopiti na korist nadvojvode Franca Ferdinanda. Te vesti, ki niso nove, diše zelo po racah.

V ogrskem državnem zboru je ministrski predsednik Wekerle predložil avtonomni colninski tarif ter je izjavil, da bode Ogrska resila sama to zadevo brez ozira na dogodke v Avstriji.

Nemške stranke so začele v državnem zboru z obstrukcijo, ker je postavljena na dnevni red osnova o podržavljenju severne železnice in ne po njih želji obrtna novela. S tem služijo pa le Vsenemcem in njih intrigam proti volilni reformi. Poslanec Pernerstorfer je podal v državnem zboru izjavo v imenu socialno-demokratske zveze, ki protestira proti vsakemu nadaljnjemu zavlačanju volilne reforme in izreka, da so intriganti odgovorni za vse posledice. Delavstvo je pripravljeno, da nastopi za reformo tudi z najostrejšimi sredstvi.

Ban Pejačević ostane na svojem mestu. Izpolnil je zahteve hrvatsko-srbske koalicije, izstopil je iz madjaronske stranke ter jo prepusti njeni usodi. Ta usoda ni dvomljiva. Brez bana ni ta stranka nič in se v kratkem razpade. Nekateri člani so že izstopili in poskusijo pridružiti se koaliciji. Proces razsula te »narodne« stranke bode enak, kakor je bil pri ogrski liberalni stranki.

Srbsko zarotniško vprašanje je rešeno s tem, da je odšlo nekoliko višjih častnikov iz zarotniških krogov v pokoj. Anglija, ki je zaradi umora kralja Aleksandra pretrgala diplomatske zveze z Srbijo, se menda zadovolji s to rešitvijo.

Novo italijansko ministrstvo je sestavljeno pod Giolittijevim predsedništvom, ki prevzame tudi notranje zadeve. Tittoni ima zunanje zadeve, Gallo pravosodje, Majorana zaklad, Massimini finance, general Vigano vojno, admiral Mirabello mornarico, Fusinato pouk, Gianturco javna dela, Coco-Ortu poljedelstvo, Schanzer pošto in brzojav.

Nov švedski kabinet je sestavljen pod Lindemansovim predsedništvom.

Razmere med rusko dumo in vlado je do skrajnosti napeto, vendar avtokracija nima poguma, da bi nastopila odkrit boj z dumo. Kot odgovor na adresu je podal ministerpredsednik Gorem y k i n vladni program, ki ni bil ne krop, ne voda. Dejal je, da hoče vlada delati sporazumno z dumo, obljuboval je reforme, a vse vodene in glede vseh važnejših zahtev je pripovedoval, da je treba časa. Vladni izjavi je sledila strastna debata; dolga vrsta govornikov je duhovito in vehementno napadala vlado in končno je duma soglasno sklenila resolucijo, ki zahteva, naj se odpusti vlado. Mnogo jih je pričakovalo, da bode v odgovor na ta pogumni nastop duma razpuščena. Toda car si ne upa tega in tako se vleče konflikt naprej. Car se ne upa odločiti ne na desno, ne na levo. Njegova slabost pa rodi nevarne sadove. Najnovejša poročila naznanjajo, da so v Sevastopolu zasledili razširjeno vojaško in mornariško zaroto, v kateri so zapleteni polki celega okraja in posadke mnogih bojnih ladij, oblasti pa ne vedo, kaj početi. Tudi atentati se še vedno ponavljajo. Ako car ne pride kmalu do pravega izpoznanja situacije in ne ustreže dumi, je nedvomno, da se ponovi revolucija še z večjo silo. In potem so posledice nedogledne.

Domače stvari.

Občni zbor političnega društva „Bodočnost“ v Ljubljani bo v soboto dne 2. junija v salonu g. Vetterja v Florijanski ulici 6, točno ob 8. uri zvečer z navadnim doevnim redom. Želeti je obilne udeležbe od članov in pristašev sploh.

Odhodnica. Po obnem zboru »Bodočnosti« bo tam sestanek in odhodnica sodruga Sitarja, našega upravitelja in odgovornega urednika.

Koslerjevo pivo se prav vstrajno bojkotira. Raznašajo se pa vsaj po Ljubljani vesti, da so delavci zakrivali, da ni prišlo do sporazuma. Naglašamo torej še enkrat, da so delavci večkrat ponudili poravnavo, ali Koslerjeva firma je poravnavo odločno odkla-

njala. Na to opozarjamo posebno one gostilničarje, katere se izkuša s to lažjo pridobiti ali pregovoriti.

«Slovenec» z dne 22. m. m. objavlja notico, ki zasluži, da jo reproduciramo v polnem obsegu, da izpoznajo delavci kvalitete tega brezobraznega lista in si zapomnijo, kako si drzne klerikalna cunja govoriti o njih. Slovenski mestni svetovalci v Trstu, pristni klerikalci, ki pa bi radi požirali moderne ljudi, so glasovali v mestnem svetu proti predlogu, ki je protestiral proti jezuitom, naseljujočim se v Trstu. Slovenski sodrugi tržaški so zaradi tega sklenili, protestirati na javnem shodu proti klerikalnemu počenjanju te gospode, ker je že zaradi tega potrebno, ker bi drugače svet res lahko mislil, da je vsak Slovenec tercijan in Loyolist. Z ozirom na ta namen piše Jegličevo trobilo dobesedno sledeče:

«Rdeči mops za svojim gospodarjem», to so slovenski socialni demokratje, ki capljajo za italijanskimi liberalnimi judi in kažejo «klerikalnem» svoje skrhanе zobe. Duhovnikov so se tako preobjedli, da se boje, da se ne bi jim jezuitje, ki se nameravajo kmalu v Trstu naseliti, ostali za vedno v želodcu. Ker so laški judovski aristokrati v mestnem svetu protestirali proti «jezuitski naselbini», so slovenski rdečkarji sklicali v svojem delavskem domu shod, ki bo ravno tako modro protestiral. Toda še več! Protestirati mislijo še proti slovenskim občinskim svetovalcem, ki niso glasovali za smešni liberalni protest, proti jezuitom. Pravijo, da je tak shod potreben, če ne, bo vsak mislil, da je že vsa slovenska bodočnost izročena brezobzirnemu mračnjastvu. Mi se temu prav nič ne čudimo, saj so voditelji od judov bogato plačani; njihovi rdeči backi pa se rekrutirajo iz zgodaj pokvarjenih fantalinov in propalih predmestnih bab. Mislimo, da se teh sanskilotov ne bodo ustrašili ne slovenski mestni očetje, ne jezuitje.»

Tako «Slovenec».

Vzdržujemo se vsakega komentarja tej klerikalni infamiji, kajti vsak zavedni delavec si ga zna narediti sam. Konstatiramo samo, da se taka lopovska pisava vrši v znamenju «krščanstva» in «katoličanstva». Klerikalno trobilo misli, da bode s tako skrajno surovostjo nastrahovalo delavstvo. Moti se. Kar piše list take kakovosti, kakršne je «Slovenec», ne ustraši nikogar. Zagotavljamo pa klerikalnemu organu, da pride dan plačila in plačalo se bode tako, da bode izdalo.

Pri dopolnilni volitvi v celjskem okraju je bil dne 29. m. m. izvoljen klerikalni kandidat, duhovnik in urednik «Slovenskega Gospodarja», dr. Korošec. Ta izid je bil od začetka siguren in «Slovenec» uganja le komedijo, če slavi to «zmago», kakor da bi bila dosežena v velikem boju. Pri volitvah se ne zmaguje brez organizacije, brez temeljitega, dolgotrajnega pripravljalnega dela in kandidature, ki se objavljajo zadnji čas, so vedno problematične, skoraj vedno brezpomembne. Tako je bila tudi kandidatura gospoda Rebeka a priori brez upanja in ni mogla imeti družega smisla, kakor demonstrirati, da klerikalna moč na Spodnjem Štajerskem ni absolutna. O veliki večini glasov za dr. Korošca v deželi, v kateri ni bilo — izvzemši socialno demokracijo — nikoli resnega protiklerikalnega dela, se pa nikakor ni moglo dvomiti. Tudi Wratschkotova kandidatura ni imela nobenega realnega temelja in če je ta kandidat vendar dobil okrog 7000 glasov, so tega krivi liberalci, ki so vsa leta držali križema roki in so tako protiklerikalne elemente naravnost nagnali v «Štajerčev» tabor. Glasov, ki jih je dobil Wratschko, se ne more imenovati nemških in tudi ne nemškutarskih. Nemci, kar jih je, so mu seveda dali svoje glasove, večina njegovih volilcev pa je videla v njem samo protiklerikalnega kandidata. Vsa agitacija zanj se je tudi vršila le v znamenju protiklerikalizma in gotovo je med njimi več tisoč takih glasov, ki bi jih bili liberalci prav lahko dobili, ako bi bili pravočasno začeli s svobodomiseln

politiko na Štajerskem. Da je politika «Štajerčeva» nemško-nacionalna, je gotovo. Ali čitatelji tega lista niso nemški nacionalci, temveč v narodnem oziru največji sovražniki sovinizma. To zna nemško-nacionalna klika spretno izrabiti, liberalci pa ne znajo delati politike. Jadikovanje «Slovenskega Naroda», da so za Wratschkota glasovali socialni demokratje, je naravnost smešno. Da je dobil nekoliko socialističnih glasov, je mogoče, stranka ne more biti angelj varuh vsakemu posamezniku, ki pravi, da je socialist; tako je dobil Wratschko tudi nekoliko liberalnih glasov, kar se eventualno lahko dokaže. Sicer pa so socialni demokratje ostali doma, kar dokazuje najbolje izvolitev v Trbovljah, kjer je vendar glavna postojanka socialne demokracije in kjer se je z nemško-nacionalne strani tudi najbolj napenjalo agitacijo. In vendar tukaj ni glasovalo vsega skupaj 300 volilcev, Wratschko je dobil komaj okrog 150 glasov, pa si vsakdo lahko na prste izračuna, odkod so prišli ti glasovi. Delavskih je bore malo vmes. Klerikalci so prišli do te zmage poceni. Zahvaliti se nimajo svoji veljavnosti, temveč napakam svojih nasprotnikov. A če se bodo vsi neklerikalni elementi iz te volitve naučili, kar bi se lahko, tedaj bode klerikalni prepotenci tudi na Spodnjem Štajerskem odklenkalo. Seveda je treba vztrajnosti in resnega dela.

Občni zbor okrajne bolniške blagajne ljubljanske je bil dne 13. maja v salonu pri «Levu». Načelnik sodrug Breskvar je podal splošno poročilo o delovanju bolniške blagajne, v katerem je omenjal, da se delodajalci uprave sploh ne udeležujejo. Blagajna šteje nad 7000 članov. Posebno se je vodstvo potrudilo, da je pridobilo zdravniških moči, do katerih ima delavstvo zaupanje. Obljubili so tudi nekateri zdravniki - specialisti svoje sodelovanje. Doslej je torej bolniška blagajna uredila, kolikor je pač šlo, vse glede združenja blagajniških članov. Delo, ki vodstvo čaka, je pa tudi še ogromno. Bolniška blagajna je nabavila tudi 500 Karfikovih brošuric o tuberkulozi ter jih deli brezplačno članom. Rezervni zaklad je to leto narasel na 89.568 K 37 h, torej se je pomnožil za 6780 K 34 h. Naš cilj mora biti doslej, da napolnimo rezervni zaklad, in potem bo mogoče v smislu zakona še marsikaj tudi glede podpor ukreniti za člane, danes se tega ne pripušča zakon. V nadzorni odsek so bili izvoljeni od delodajalcev g. Adolf Petrin in Franc Pust ter sodrugi Leopold Frank, Iv. Letnar, Edm. Novohradsky in Karl Tekavec; v razsodišče pa sodrugi: Iv. Bajda, Matija Držaj, Matevž Ježek, Pavel Križnar in Jožef Šaver. Posebnih predlogov zborovalci niso stavili.

Društvene vesti.

Pravovarstvenega društva podružnica Ljubljana ima dne 6. junija t. l. ob 8. uri zvečer svoj letni občni zbor v salonu gostilne pri «Štajercu» na Resljevi cesti. Na shodu bode govoril sodrug K o p a č iz Trsta. Vsi sodrugi so vabljeni, da se polnoštevilno udeleže občnega zbora. Udje naj prinesejo tudi svoje knjižice za revizijo seboj.

Zveza pekovskih delavcev Avstrije Osrednji odbor je sklenil sklicati na dne 13. in 14. avgusta 1906 na Dunaj drugi redni občni zbor. Predloženi dnevni red se glasi: 1. Izvolitev komisije za pregledovanje mandatov in predlogov; 2. Poročila: a) Predstojništva, b) razsodišča, c) kontrole; 3. Spremembe glede prispevkov in podpornih naprav; 4. Organizacija in agitacija; 5. Naši plačilni boji in strajk; 6. Ustvaritev posredovalnic za delo; 7. Volitev: a) Predstojništva, b) razsodišča, c) kontrole; 8. Predlogi in nasveti, ki niso obseženi v zgornjih točkah. Po § 16, točka 3, se ima izvolitev delegatov izvršiti na ta način, da pride na vsako podružnico do 100 članov po en delegat i. t. d.

Glasom § 16, točka 5, se imajo predlogi šest tednov pred zveznim zborom pismeno naznaniti.

Podružnica slikarjev in pleskarjev v Ljubljani je imela v nedeljo dne 20. maja svoj občni zbor. Mlada podružnica razvija svoje delovanje posebno vztrajno in je opravila to spomlad velikansko delo. V najlepšem sporazumu so ljubljanski slikarji sklenili s svojimi gospodarji kolektivno pogodbo. Pogodba je stopila v veljavo dne 15. maja in obseza v glavnem tele stvari: Velja dve leti, medsebojne odpovedi ni, najnižja plača za pomočnike in tiste pomožne delavce, ki so že pet let pri obrti: prvo leto vsaj 30 h, drugo 40 h, tretje 45 h, četrto 52 in deveturni delavnik. Novih neizučeni delavcev se ne bo več sprejemalo. Medsebojno so se zavezali pomočniki in mojstri, da se sprejemajo v delo le organizirani pomočniki, obenem pa so pomočniki z mojstri vred pripravljeni, bojkotirati mojstre, ki bi se ne ravnali po tem dogovoru. Da se je ta pogodba v primeri z nivouom ljubljanskega obrtništva vobče tako lepo mirno dognala, je vsekakor tudi pripisovati razsodnosti slikarskih mojstrov, ki so sami izprevideli, da je tudi njim v korist, ako sklenejo s pomočništvom kolektivno pogodbo. Priznati moramo, da je ta pogodba, čeprav obseza le manjšo stroko (150 do 200 delavcev) ena najmodernejših, ki se je uvedla pri sezonski stroki. Slikarji so si s to regulacijo izboljšali povprečno po 20 do 30% svoje plače. Od mojstrov se je upiral le gospod Lipovšek uvedbi te pogodbe in se je tudi maščeval nad pomočnikom, ki je bil že mnogo let pri njem v službi. (To pošiljamo na dr. Šustersičev naslov.) V odbor so bili izvoljeni sodrugi: predsednik Ant. P e t e k, namestnik Ernest R e m ž g a r; zapisnikar Iv. M a r t i n c, namestnik Jos. Š o r n; blagajnik Iv. H a b i č, namestnik A. D i n t e r; nadzorstvo: Val. V o j s k a, Jan. Č e r n e, Ant. G e n u s s i; razsodišče: Fr. Č e r n e, Jos. M a r t i n c, Š t. Š p e l e t i č, Fr. Z o r m a n, Iv. Z u n d e r. Nadejamo se, da bo ta organizacija postala vzor.

Tržaška podružnica zidarske organizacije je imela v petek, 18. m. m., svoj četrti redni občni zbor. Iz poročila je razvidno, da se je odbor organizacije res trudil za njen prospeh, ako pa ni dosegel do željenih uspehov, ni to njegova krivda. V tem poslovnem letu je vsekakor naredilo društvo lep korak naprej; ni mnogo, toda kakor povsod, se vidi tudi med zidarji zopet tisto zanimanje za organizacijo, ki je bilo zadnja leta skoraj pomrlo. Letošnja pomlad ima vpliv na razvoj in napredek delavstva. Dohodkov je imela podružnica v tem letu 1873 24 kron, stroškov pa 1933 24 kron; primankljaja je torej 60 kron. Skupni saldo je sledeči: Saldo v blagajni 693 98 K, dolgovi za knjižnico 318 68, skupaj znaša imetje 1022 60 kron. Nazadnje so bili voljeni v novi odbor: Za predsednika delavni sodrug Visintin Faust, tajnik G e r d o l E v g e n; blagajnik S k a b a r I v a n; odborniki: L i g o n A n t o n, F e r l u g a I v a n, P i p a n A l o j z, Z o t t e r A l o j z. Pregledovalni odsek: F e r f o l i j a F r a n.

Železničarska organizacija v Trstu je imela v soboto, dne 19. m. m., svoje zborovanje. Dvorana II. nad. delavskega doma je bila kar natlačena. Sodrug J e r n e j č i č Anton je dal najprej poročilo občnega zbora centrale, kateremu je prisostoval kot delegat tržaške I. podružnice.

Ta organizacija res izvrstno napreduje. Vseh organiziranih je bilo lani 25.539. Med te spada 733 Slovencev. Na Trst jih pride 314. Te številke veljajo seve samo do preteklega leta. Po novem letu se je organizacija skoro podvojila. Poročilo je bilo vzeto na znanje. Potem se je sklepalo o denarju, ki pripada delavcem od akordnega dela. Tu se je zopet uvidelo, kaj so si železničarji spet pridobili in kaj vse zamorejo narediti delavci, ako so dobro organizirani. Le tako naprej! Na delo do cilja!

Umetnost in književnost.

Naši zapiski šte. 5. so izšli s sledečo vsebino: Ivan C a n k a r : Krpanova kopila; — dr. L.: Politično življenje Slovencev (dalje); — P.: Socialni boji slovenskih kmetov v srednjem veku (dalje). Pregled: Gospodarstvo; politika; socializem. Književnost.

Ljudmila Poljanec: P o e z i j e. Pri L. Schwentnerju so izšle zbrane pesmi Ljudmile Poljančeve, znane pod psevdonimom Nataša. Cena broširani knjigi 2 K, po pošti 2 K 10 v., vezani 3 K, po pošti 3 K 10 vin. O knjigi se še zmenimo.

Perotinar. Kdor se peča z rejo perotnine in malih domačih živali, ga bode zanimal list «Perotinar», ki ga je začel enkrat na mesec z ilustracijami izdajati gosp. Anton Lehrman v Trziču na Gorenjskem. Naročnina za celo leto 2 K 40 v.

Henrik Ibsen, največji dramatičar sedanjega časa, je umrl dne 23. majnika ob 1/2 3. uri popoldan izza dolge bolezni. Njegovi spisi imajo svetovno in trajno vrednost.

Socialni pregled.

Celje. Mizarski pomočniki so pred kratkim predložili mojstrom neke zahteve in so pri obravnavah dosegli uspeh, da je delavni čas skrajšan na 10 1/2 ur. Mizarski mojster P e r n o v š e k pa ni hotel izpolniti pogoja, dasi ga je bil podpisal. ter je popolnoma brez povišanja žalil zaupnike. Vsled tega je njegova delavnica za organizir. delavce zaprta.

Kolarski delavci v Zagrebu se nabajajo v plačilnem gibanju. Njih razmere so naravnost neznosne. Podali so gospodarjem zahteve, pa se poziva kolarje, naj ne sprejmejo dela v Zagrebu, dokler ni to gibanje končano.

Dopisi.

Zagorje ob Savi. Kdor bi čital samo «Slovenca» in bi mu verjel, bi moral dobiti o razmezah po deželi prokleta napačne pojme. Če je tudi gotova resnica, da ima klerikalna stranka na Kranjskem se večino pristašev, je vendar tudi gotovo, da njena moč ni več tako ogromna, kakor bi radi natvezili svetu. V marsikaterem oziru se drže samo s pomočjo brezprimerne impertinence, v kateri je «Slovenec» res pravi mojster. Toda brezobraznost ne bode pomagala za vse čase. Ako so dopisi iz drugih krajev le za polovico tako izlagani, kakor popovske korespondence iz Zagorja, tedaj si lahko mislimo, da je klerikalna moč v marsikaterem kraju že precej opoepsala. Iz Zagorja je iztresel omenjeni popovski list dne 28. majnika poln koš laži o občinskih volitvah, ki bi jih rad prikazal tako, kakor da so klerikalci slavno in sijajno zmagali, pa skuša s svojimi otroško-bedastimi «dovtipi», ki žive duše ne pripravijo do smeška, dokazati nekak poraz socialne demokracije. No, «Slovenec» bi bolje storil, ako bi enostavno molčal o tej volitvi. Kar čenča Jegličevo trobilo o kompromisu socialnih demokratov, je zlagano v ta namen, da bi se prikazalo klerikalno zmago, katere sploh ni večjo. Socialni demokratje niso z nikomur sklepali kompromisa; gospoda Tomo K o p a č a pa so šele v zadnji uri vzeli na svojo listo, ko je odstopil neki drugi kandidat. Vzeli pa so ga zato, ker je prijatelj šolstva, resnično napreden mož, in splošno spoštovan pri svobodno-mislečem prebivalstvu — pri črnuh seveda ne. Povrh tega pa mu je hotela dati socialno-demokratska stranka zadoščenje zato, ker se je proti njemu ravno tako nesramno agitiralo, kakor proti socialnim demokratom. Gotovo je, da položaj za socialno-demokratsko stranko ni bil zelo ugoden, saj je jako malo delavcev, ki bi imeli volilno pravico v občini. Da bi pri splošni volilni pravici nasprotnikom kmalu odklenalo, vedo klerikalci v Zagorju jako dobro. Ali mračnjaki so imeli vendar velik strah in so se posluževali agitacijskih sredstev, ki se obsojajo sama po sebi. Gospod Mihelčič je klerikalci kmete k sebi, pa jim je pripovedoval,

da bode v Zagorju nova šola. ako zmaga socialna demokracija in gosp. K o p r i v e. Šole pa se boji klerikalni kmet bolj kakor hudiča. Razven tega pa je pošiljal svojim dolžnikom, katerih ni malo, pisma sledeče vsebine: «Den 19. ds. Mts. ist Gemeinderatswahl; Sie haben zu kommen» — in potem so sledila imena kandidatov.

Nasprotniki so res zmagali. Ali pa imajo klerikalci še pogum, trditi, da je to njih zmaga, ako povemo, da je za njih kandidate agitirala trboveljska premogokopna družba — «Slovenec» bi v drugih razmerah dejal: Dunajski judje — in pa gospod Mihelčič — «Slovenec» bi zopet dejal: Nemškutarski kapitalist. Senkavsko glasilo čenča o našem kompromisu; naj rajši pove, da so se klerikalci kompromitovali z židovskim podjetjem in z «Nemčurji». Ravnatelj, uradniki in gospod Michelschitsch so pisali volilne listke pri podjetju uslužbenim in od podjetja ter od gospoda M. odvisnim volilcem. Rudniške kandidate so klerikalci v svojem strahu pred socialno demokracijo enostavno sprejeli za svoje in na ta način je judovsko-kapitalistično-klerikalno-nemškutarska žindra s pomočjo podjetniškega terorizma, s podnevno in ponočno agitacijo vseh treh popov, nakrošnjara 98 do 102 glasa. Če pomislimo, da delavci večinoma nimajo volilne pravice in je socialno-demokratska stranka vendar dobila 76 glasov, tedaj to pač dokazuje, da je to uspeh in da prodira socialna demokracija tudi že v meščanske kroge. Glede nesramnih napadov na sodruga Čobala rajši molčimo, kajti pri znani kvaliteti «Slovenca» bilo bi izpod dostojanstva stranke, mazati si z njim roke. Dobro pa je, povedati nekaj družega, kar lahko dokažemo; kratek dialog izmed ravnatelja in nekega volilca. V o l i l e c : Gospod ravnatelj, to so sami klerikalci, teh ne morem voliti. — R a v n a t e l j : Jaz tudi nisem klerikalec in teh ljudi sploh ne maram. Ali voliti jih moramo, ker zastopajo interese trboveljske premogokopne družbe. — Ponavljamo, da to lahko dokažemo. Ubogi klerikalci, ki se imenujete krščansko-socialne; pomagali ste ohraniti židovski kapitalizem!

Jesenice na Gorenjskem. (Klerikalna trdnjava se maje.) Jesenice pomenijo industrialno bodočnost kranjske dežele. Tukaj in v sosednih krajih se mora prej ali slej razviti mogočna industrija, ker je za njo toliko pogojev, da je kapital prisiljen, porabiti jih. Ali se poprime te naloge slovenski ali nemški, ali morda kak drugi kapital, ne vemo. Naša naloga tudi ni, skrbeti za slovensko buržoazijo, ki doslej še ni izpoznala važnosti gorenjskih krajev za bodoči gospodarski razvoj, temveč trati dragoceni čas z malenkostnimi politični boji brez visokih ciljev. V teh bojih igra veliko vlogo klerikalna stranka, ki se noče zadovoljiti z značajem kmetske in duhovniške stranke, temveč bi rada postala nekaka vesoljna organizacija slovenskega, imperializmu rimske hierarhije podrejenega naroda, pa izteza zato svoje roke tudi po meščanstvu in po industrialnem delavstvu. V Jesenicah, odnosno na Savi se ji je zdelo, da je že dosegla svoj cilj. Ustanovila je tukaj nekako «strokovno» drštvo, v katero je res privabila veliko število delavcev, pri čemur so ji mnogo pomagale njene zveze s podjetništvom. Tako si je hotela ustanoviti postojanko, iz katere bi osvojevala celo gorenjsko stran in odkoder bi naskakovala delavstvo po celi deželi.

Razmere so bile za njo na Jesenicah res precej ugodne. Delavstvo je zelo odvisno od podjetniške družbe in od njenega ravnatelja in kdor ima tam oporo, lahko močno upliva na delavce. A vendar že danes lahko pravimo, da klerikalna stranka tukaj nima bodočnosti med delavci. Nismo optimisti; ne maramo slepiti sami sebe, pa ne mislimo, da pride tukajšnje delavstvo kar hipoma do prave zavednosti. Za to ni zadostne podlage pri nas. Klerikalizem ima tukaj pristaše in sicer ravno v tistih krogih, ki v marsičem lahko terorizirajo delavce. Ljudska izobrazba je na Gorenjskem zelo pomanjkljiva. Velik

odlomek delavstva je še bolj kmetskega značaja. Razredne zavednosti je malo, nejasnosti mnogo. Bodočnost porodi torej še hude boje. Ali vse to ne ovrže dejstva, da izgubi tukaj klerikalizem svojo veliko moč.

Klerikalna trdnjava, ki se je zdela kar nepristopna, se je že začela majati; nezadovoljnost z duhovniško organizacijo, ki nima za delavce nobenega pomena, narašča od dne do dne in množi se neprenehoma število delavcev, ki izpoznajo, da ne pridejo po dosedanji poti do nobenega zboljšanja. Značilen je bil v tem oziru shod dne 18. m. m. Mnogo delavcev je že davno želelo, da bi prišel na Jesenice socialno-demokratski govornik, in zahtevali so to celo od vodstva svojega društva. Seveda to ni bila prava adresa. Ali dne 18. m. m. je bil tukaj sodrug Josip K o p a č iz Trsta, da govori o železničarski organizaciji in njih uspehih. To priložnost pa so porabili tudi kovinarski delavci in prišli so v jako velikem številu na shod, ki se je vsled tega jako zanimivo izvršil. Vodje društva so slutili nevarnost za svojo psevdo-organizacijo, pa so tudi prihiteli na shod, na katerem je bil sodrug M a i t i izvoljen za predsednika.

Sodrugi K o p a č je govoril najprvo o železničarskih stvareh. Z ozirom na obilno udeležbo tovarniških delavcev je govoril potem tudi o njih razmerah, o jeseniški bratovski skladnici, ki jo je všteti med najslabše zavode te vrste, o nalogah delavske organizacije in o nezmožnosti lokalnih društev, naj že imajo to ali ono barvo, zlasti z ozirom na jeseniško društvo, ki ni storilo doslej ničesar v prid delavcem. Svetoval je delavstvu, naj preosnuje svoje društvo in naj se pridruži zvezi kovinarskih delavcev avstrijskih.

To je seveda pogrelo nekatere navzoče funkcionarje društva in vnela se je živahna debata. Prvi se je oglasil za besedo predsednik G l a v i č, ki je izkušal predstaviti svoje društvo kot nepristransko, ter je fantaziral o zaslugah, ki si jih je baje že pridobilo za delavce. S svojim, milo rečeno nerazumnim, nelogičnim govorčenjem je tako razburil delavce, da ga niso nikakor hoteli poslušati in tudi prigovarjanje sodruga K o p a č a ni pomagalo. Potem je pel P e v e r hvalo društvu ter je pripovedoval o občinskih volitvah in sploh o rečeh, ki niso spadale na shod. S t r a ž i š e r je premleval, kar sta govorila predgovornika; a z vsem tem niso dosegli nobenega uspeha na shodu. Potem pa se je oglasil za besedo C i z e r, ki je ob glasnem odobravanju zborovalcev omenil, da je sicer sam odbornik društva, da pa mora konstatirati, da društvo ni storilo ničesar za delavstvo, temveč vodi samo klerikalno propagando, in ima namen, priganjati delavce v klerikalni tabor. Pridružil se je popolnoma izvajanju poročevalca in delavci so mu burno pritrdjevali.

Primerilo se je na shodu še več zanimivih slučajev, a za danes naj zadostuje to kratko poročilo, ki pokazuje, da je klerikalni led na Jesenicah prebit. Socialno-demokratska stranka ima tukaj dosti pristašev, in mnogo je delavcev, ki so že na poti v socialno demokracijo. Sedaj bi bilo le treba, čvrsto se oprijeti organizacije. Stvari so se toliko razvile, da najde stranka tukaj ugodna tla in po našem mnenju je prišel čas, ko je umestno, da se stranka bolj energično zavzame za Jesenice. Mnogo nas je tukaj, ki željno pričakujemo, da začne tozadevno delo.

Trst. (Nepotrebno platno.) Kadar se ima opraviti s tržaskimi narodnjaki, je treba najprej vedeti, da so to pristni zofisti. Debate v listih znajo tako obrniti, da tisti, ki ni čital dopisa v «Rdečem praporu», res misli, da socialisti res napadamo delavce, ko v resnici prijemamo le tiste takozvane ljubitelje naroda, ki bi prodali dušo hudiču, da bi le ovirali napredek naroda. Mar se pravi napadati delavce, ako se pove resnico, da se hoče v delavskem podpornem društvu potrositi spet par tisoč kron za nakup nepotrebne in ne-

koristne zastave? Naše mnjenje je, da smo naredili s tem uslugom tistim delavcem, ki še ne znajo, da se jih hoče z zastavami le slepiti in jim škodovati. Če pa nekateri govore, da so zastave res najdražje, kar imajo delavci, se pravi to postavljati slovenske delavce v zelo slabo luč. Toda ne, gospodje; oni nimajo zastav za svoje najdražje, temveč vi jim jih vsiljujete, ker imate od tega mnogi strankarskih koristij. Gospodo boli gotovo, če se pove. resnico, da so tržaški narodnjaki največji nazadnjaki, zato pa imenujejo naše dopise neslanosti. Vedo naj, da ljudje, ki to pišejo, poznajo čisto dobro tržaške razmere, in znajo tudi, kaj je ali ni koristno, ne za svojo stranko, temveč za slovensko delavstvo sploh. Izobrazbe mu dajte in ne zastav. Ko bi Slovenci imeli sedaj denar, ki so ga v Trstu potrosili za zastave, plese in druge take nepotrebnosti, bi danes lahko imeli mnogo izobraževalnih sredstev na razpolago, dramatično društvo bi tudi bolje napredovalo, kakor napreduje, ruski kružok bi imel več obiskovalcev; toda, ako hočete zastav, imejte jih; nihče vam jih ne bo trgjal, ali čuvajte se dneva, ko se bode slovenski delavec emancipiral in vas spoznal. Obžalujemo pač, da se za narodnjaške zastave bojujejo res ljudje, ki imajo samo veselje navduševati se, ali ne vedo še, kaj tiči v praznih simbolih, ne vedo, kdo ima od tega koristi. Mi imamo tudi rdeče platno, toda ne zeganega, in tudi ne velja več kakor par kron, največkrat pa nič. Dopisnike «Edinosti» pa lahko potolažimo, da v uredništvu «Rdečega prapora» ne sede bedaki.

Sedaj pa vprašamo odbor pod. in bral. društva, kako pravico ima nakupovati zastave, katerim se je že na občnem zboru uprla večina članov in tudi večina plenarnega odbora? Mi vemo prav dobro, da je bil predsednik sam proti zastavi, kako pa se je sedaj tako hitro izpremenilo. Kaj tiči na tem? Vpliv nazadnjaštva; in drugi odborniki so pač tudi hitro izpreobrnilli svoje nazore. Le naj jih. Mi bomo vsekakor poskusili nekaj. Najpride, kar hoče, mi se ne bojimo največjih bojev. Povemo še enkrat gospodom pri «Edinosti», da naj odgovarjajo stvarno, brez zofisma, potem se bomo radi imeli. Delavcem pa priporočamo, naj se pridružijo našim organiziranim. Gledati moramo najprej za življenski obstanek, v katerem je tudi najpoglavitejšo sredstvo za obstanek naroda. Arrivederci!

Darila.

Za stavkujoče delavce Kozlerjeve pivovarne so darovali v Ljubljani: Sodarji (Buggenig) 8 kron, tiskarsko društvo 120 kron, mizarji (Pintar) K 450, mizarji (Matjan) K 22-60, tobačna tovarna K 11-74, rokodelci tobačne tovarne K 3-90, delavci za loge pohištva (Lang) K 2-40, stolarji K 2-70, mizarji (Kranjsko stavbinsko društvo) K 10-10, kroveci 20 K, Kardelj K 4-50, lokalna organizacija soc. dem. stranke 15 kron, usnarji K 7-30, tiskarji K 20-90, Čuden, urar 5 kron, delavci (tvrška Mikuš) K 1-60, Boglaj 1 krono, tobačna tovarna (pola št. 1) K 7 05, tobačna tovarna (pola št. 2) K 1-22, tiskarji (Katoliška tiskarna) K 2 90, kovinski delavci K 7-70, sodar Glazer 1 krono, sodar Židanik 1 krono, na ljudskem shodu 12. maja K 19-79, mizarji (Toniess) K 3-60, mizarji (Naglas) K 4-50, mizarji (Petrin) K 2-70, tiskarji (Mlinar) K 23-10; od organiziranih železničarjev v Spod. Šiški 40 kron, sodarji v Šiški 4 kron e, pivovarniški delavci v Gradcu 100 K, pivovarniški delavci na Vrhniki 8 kron, pivovarniški delavci tvrške Fischer in Kern v Beljaku K 23-10 — skupaj K 525 27.

Ne pijte Koslerjevega piva!

Skrb vsake gospodinje je posvečena družinski hišini!

Kathreinerjeva Kneippova sladna kava

Je po Kathreinerjevem načinu svojega proizvajanja okusna, zdrava vprosah in poceni, ima torej neprecenljive prednosti za vsako gospodinjstvo!

Pozor! Pri nakupovanju izročite ime Kathreiner in zahtevajte le izvirno zavoje s varstveno znamko župnik Kneipp.

Vabilo

na

izredni občni zbor „Občnega konsumnega društva“ v Zagorju

dne 10. junija t. l. ob 2. uri popoldne v dvorani pri „Habatu“.

Dnevni red:

1. Ustanovitev podpornega sklada.
2. Preosnova pravil § 2.
3. Raznoterosti.

Ta občni zbor je v smislu § 47. pravil sklepčen pri vsakem številu navzočih članov. Vstop je dovoljen samo članom ter se naroča, da prinese vsak člansko knjižico za legitimacijo seboj.

Za nadzornistvo:

Jakob Strajner. Jakob Saiko.

Sodrugji, delavci, berite in širite svoj list „Rdeči prapor“!

„Rdeči prapor“ naj ne manjka v nobeni delavski hiši.

„Rdeči prapor“ naj ne manjka v nobeni gostilni, kavarni in brivnici, kamor delavci zahajajo.

Naročnina znaša: Za avstro-ogrske kraje: za celo leto K 5-44, za pol leta K 2-72, za četrt leta K 1-36. — Za Nemčijo: za celo leto K 5-96, za pol leta K 2-98, za četrt leta K 1-49. — Za Ameriko: Za celo leto K 7-28.

Posamezne številke stanejo 10 vin.

Franc Weinberger

gostilničar in izdelovalec sodavic in pokalic

≡ v Zagorju ≡

se priporoča cenjenim gg. gostilničarjem in delavcem v obilno naročbo svojih izdelkov.

Slavnemu občinstvu priporočam svojo **nanovo otvoreno**

mehanično delavnico

za popravljanje koles in šivalnih strojev. Vsako delo izvršim točno in po najnižji ceni.

Za obilna naročila se priporoča

Jvan Klebš

mehanic

Ljubljana, Dunajska cesta št. 9.

4-3

Zaloga in tovarna

pohištva vsake vrste

Aleksandra Levi Minzija

Trst — Piazza Rosario 2 — Trst

(šolsko poslopje)

Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in slikah. — Ilustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo. — Cene brez konkurence. — Predmeti se postavijo na brod ali železnico, ne da bi se za to kaj računalo.

Kavarna

„Unione“

preje „Tedesco“

se priporoča cenjenim sodrugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi. Vse pijače poceni. Napitnina je izključena.

Prva kooperativistično urejena

gostilna

v ulici S. Giovanni v Trstu.

Izvrstna vina. Dalmatinska vina, direktno od organiziranih sodrugov v Dalmaciji. Vedno dobra kuhinja. Na razpolago «Rdeči Prapor», «Arbeiter-Zeitung» in «Laboratore».